

İSTANBUL'DA 1999 YILINDA SONUÇLANMIŞ BOŞANMA DAVALARINDA BOŞANMA NEDENLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Evaluation of Reasons to Divorce in Divorce Suits Took Place in İstanbul, in 1999.

Halim İŞSEVER*, Rian DİŞÇİ.**

İşsever H, Dişçi R. İstanbul'da 1999 yılında sonuçlanmış boşanma davalarında boşanma nedenlerinin değerlendirilmesi. Adli Tıp Bülteni 2000; 5(3): 151-6.

ÖZET

Bu çalışmada İstanbul'da 1999 yılında sonuçlanmış boşanma davalarından rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilen 3060 boşanma olgusu incelenerek, boşanma nedenleri ve diğer değişkenler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

İncelenen ve davası sonuçlanmış toplam 3060 boşanma davasının %67.1'si kadın (2053), %32.9'u (1007) erkek tarafından açılmıştır. Boşanma nedenlerine göre dağılım incelendiğinde ilk sırayı şiddetli geçimsizlik, ikinci sırayı alkol kötüye kullanımı, üçüncü sırayı cana kast ve pek fena muamele, 4 sırayı ise terk boşanma nedeninin aldığı görülmektedir. Boşanan çiftlerin %41.6'sı (1272 çift) çocuksuz olup, %40.4'ü (1236 çift) evliliklerinin ilk 5 yılı içinde boşanmışlardır. Çocukların çoğunun yaşları küçük olduğundan velayetlerin annelere verilme oranı daha yüksektir. Olguların %7.6'sında (233 çift) eşlerden birinin, %28.2' sinde (864 çift) her ikisinin İstanbul nüfusuna kayıtlı olduğu, %64.2'sinde (1963 çift) her ikisinin nüfus kaydının İstanbul dışında olduğu saptanmıştır.

Boşanma sonrası eşler ve çocukları ruhsal ve ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Sosyal güvenceleri, eşlerin nafaka durumları, işsizlik ve çocukların eğitim durumu göz önüne alındığında sosyal destek mekanizmalarının daha da güçlendirilmesi toplum ruh sağlığı açısından faydalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Boşanma, boşanma nedenleri.

SUMMARY

3060 divorce suits are within the scope of this research, which aims to evaluate the reasons of divorce in İstanbul. Among 3060 divorce suits, 67.1% of them (2053) were brought to an action by women and 32.9% of them (1007) by men. The reasons to divorce according to how frequently they were seen are: severe incompatibility, heavy

alcohol consumption, attempt against life, and wilful desertion in due respect.

41.6% of divorced couples (1272) had no child. 40.4% of these couples (1236) had 5 years of marriage. In case of having a child, the child's guardianship was mostly given to mother due to his/her young age. In 7.6% (233) of divorce suits either mother or father was registered to İstanbul as their birthplace, in 28.2% (864) of the suits couples were both registered to İstanbul, and in 64.2% (1963) of the suits divorced couples were out of İstanbul.

Divorced couples and their children have emotional and economic problems after divorce. They also have problems of social security, unemployment, education and subsistence allowance. Therefore, data evaluation proposed that social support mechanisms of the society must be improved.

Key Words: Divorce, divorce reasons.

GİRİŞ

Boşanma evlilik kadar eski bir olgudur. Belirli bir kültür düzeyine ulaşmış ve evliliği sosyal bir müessesе olarak kabul etmiş toplumlarda boşanma hakkı ancak yasa ve gelenekler ile kısıtlanmış fakat boşanma hiç bir zaman ortadan kaldırılmamıştır.

Medeni kanunumuz boşanmayı kabul etmektedir. Ülkemizin toplumsal ve iktisadi gelişimi ile birlikte, sosyal yaşamındaki değişiklikler boşanma ile ilgili kanunların yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Boşanma hızları bir çok ülkede artmaktadır(1). Ülkemizde yıllık boşanma hızı binde birden daha azdır. 1994 yılında A.B.D' de boşanma hızı binde 4.57, Almanya'da binde 4.60, Finlandiya'da binde 2.70, Avus-

* Dr. İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı,

** Prof. Dr. İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı

turya' da binde 2.11, İsviçre'de binde 2.23, Norveç'te binde 2.54, Japonya'da binde 1.56 İngiltere'de (1993) binde 3.8 olarak bulunmuştur. Ülkemizdeki oranın diğer ülke oranları ile karşılaştırıldığında oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu durum Türkiye'de dini ve ailevi bağların sağlamlığı, geleneklere bağlılık yanında, kırsal kesimde dini nikah ile meydana gelen evliliklerin bozulmasının istatistiklere yansımamasından ileri gelmektedir (2,3).

Bu çalışmada da İstanbul'da 1999 yılında sonuçlanmış boşanma davalarının incelenmesi, boşanma nedenleri ve diğer değişkenler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırmamızın evrenini 1999 yılında İstanbul'da 21 farklı yerleşim yerinde bulunan Asliye Hukuk Mahkemelerinde sonuçlanmış boşanma davaları oluşturmaktadır.

Öncelikle İstanbul'da Asliye Hukuk Mahkemesi bulunan bölgeler listelenip aralarından Kadıköy, Fatih, Gaziosmanpaşa ve Sultanbeyli Asliye Hukuk Mahkemeleri rastlantısal olarak seçilmiştir. Daha sonra bu bölgelerdeki Asliye Hukuk Mahkemeleri arasından, boşanma davası sayıları da göz önüne alınarak ikinci kez yapılan rastlantısal örnekleme sonucu seçilen Sultanbeyli'de 1. Fatih ve Gaziosmanpaşa'da 1.,2.,3., Kadıköy'de ise 1.,2.,6. Asliye Hukuk Mahkemelerinin tüm boşanma davası kayıtları çalışma kapsamına alınmıştır. Reddedilen davalar çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

Kadıköy bölgesinden 1323 (%43.2), Fatih bölgesinden 921 (%30.1), Gaziosmanpaşa ve Sultanbeyli bölgesinden ise 816 (%26.7) olmak üzere toplam 3060 sonuçlanmış boşanma olgusu incelendi. Davayı açan taraf, eşlerin yaşları ve doğum yerleri, boşanma sebebi, evlilik ve dava süresi, evlilikten doğan çocuk sayıları, kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmış, paket

istatistik programı kullanılarak değerlendirilmiş, değişkenler arasında ki-kare analizleri yapılmıştır.

BULGULAR

Boşanma nedenleri ve diğer değişkenlere ait dağılımlar aşağıda verilmektedir.

Toplam 3060 boşanma davasının %67.1'si (2053) kadın, %32.9'u (1007) erkek tarafından açılmıştır.

Erkeklerin yaş ortalaması 37.6±10.6, kadın yaş ortalaması ise 33.8±10.1 dir. Eşler arasındaki yaş farklılıklarının dağılımı Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1 : Çiftlerin yaş farklarına göre dağılımı.

Yaş farkı	Sayı	%
Yaş farkı yok	220	7,2
Erkek 1- 10 yaş büyük	2022	66,1
Erkek 11- 20 yaş büyük	300	9,7
Kadın 1- 10 yaş büyük	479	15,7
Kadın 11- 20 yaş büyük	39	1,3
Toplam	3060	100,0

Tablo 2. Olguların boşanma nedenlerine göre dağılımı.

Boşanma nedeni	Sayı	%
Şiddetli geçimsizlik	2185	71,4
Alkol kötüye kullanımı	314	10,2
Cana kast, fena muamele	268	8,8
Terk	177	5,8
Zina	93	3,0
Cürüm ve haysiyetsizlik	9	0,3
Akil hastalığı	8	0,3
Diğer	6	0,2
Toplam	3060	100,0

Tablo 3. Eşler arasındaki yaş farklılıklarına göre boşanma nedenlerinin dağılımı

Yaş farkı	Boşanma Nedenleri				Toplam
	Zina ve terk	Cana kast fena muamele	Şiddetli Geçimsizlik	Alkol kötüye kullanımı	
Yaş farkı 0-10 yaş olanlar	232 (8.6)	245 (9.1)	1955 (72.4)	268 (9.9)	2700 (100.0)
Yaş farkı 11 ve üstünde olanlar	38 (11.2)	23 (6.8)	230 (68.2)	46 (13.6)	337 (100.0)
Toplam	270	268	2185	314	3037

$$x^2 = 8.88 \quad sd=3 \quad p < 0.05$$

Eşler arasında yaş farklılıkları ile boşanma nedenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0.05$).

(*) Vaka azlığı nedeniyle ki kare analizinin hesaplanmasında cürüm, akıl hastalığı ve diğer sebepler değerlendirme dışında tutulmuştur.

(**) parantez içindeki değerler satır yüzdeleridir.

Tablo 4. Yaş farkı olan boşanmış çiftlerde boşanma nedenlerinin cinsiyete göre dağılımı.

Yaş farkı	Boşanma Nedenleri				Toplam
	Zina ve terk	Cana kast fena muamele	Şiddetli Geçimsizlik	Alkol kötüye kullanımı	
Erkek kadından büyük	205 (8.9)	195 (8.5)	1660 (72.0)	243 (10.6)	2303
Kadın erkekten büyük	40 (7.8)	49 (9.6)	374 (72.6)	52 (10.0)	515
Toplam	270	268	2185	314	2818

$\chi^2 = 1.26$ $sd=3$ $p>0.05$

Yaş farkı olan boşanmış çiftlerde boşanma nedenlerinin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0.05$)

Olguların %7.2'sinde (220) kadın ve erkek arasında yaş farkının olmadığı, %66.1'inde (2022) erkeğin kadından 1 ila 10 yaş kadar büyük, %15.7'sinde ise (479) kadının erkekten 1 ila 10 yaş kadar büyük olduğu saptanmıştır.

Boşanma nedenleri arasında 1.sırayı şiddetli geçimsizlik (%71.4), ikinci sırayı alkole olan aşırı düşkünlüğün (%10.2) aldığı görülmektedir.

Eşler arasındaki yaş farklarına göre boşanma nedenleri dağılımı Tablo 3 ve 4' de gösterilmiştir.

Tablo 5. Olguların çocuk sayılarına göre dağılımı

Çocuk sayısı	Sayı	%
Çocuksuz	1272	41,6
1 çocuk	915	29,9
2 çocuk	590	19,3
3 çocuk	179	5,8
4 çocuk	64	2,1
5 çocuk	28	0,9
6 çocuk ve üstü	12	0,4
Toplam	3060	100,0

Boşanan çiftlerin %41.6' sı (1272) çocuksuzdur.

Tablo 6. Boşanma olgularının dava sürelerine göre dağılımı.

Dava süresi	Sayı	%
1 aydan az	725	23,7
1-3 ay arası	979	32,0
3-6 ay arası	709	23,2
6 ay 1 yıl arası	468	15,3
1 –2 yıl arası	136	4,4
2 yıldan çok uzun	43	1,4
Toplam	3060	100,0

Olguların %55.7' sinde (1704) dava süresi 1 ile 3 ay arasındadır.

Boşanmaların %40.4' ünde (1236) çiftlerin evliliklerinin ilk 5 yılı içinde olduğu görülmektedir.

Evlilik süresi 0-5 yıl olup ve 1 çocuklu ailelerde anneye verilen velayet %77.8 (204) babaya verilen velayet %22.2 (58) dir. Evlilik süresi 5 yıl olup 2 çocuklu ailelerde ise anneye verilen velayet %77.4 (24) babaya verilen velayet %22.6 (7) dir.

Tablo 7. Boşanma olgularının evlilik sürelerine göre dağılımı

Evlilik Süresi	Sayı	%
0-5 yıl	1236	40,40
6-10 yıl	690	22,50
11-15 yıl	431	14,10
16 yıl ve üstü	703	23,0
Toplam	3060	100,0

Tablo 8. Eşlerin nüfusa kayıtlı olduğu bölgelere göre dağılımı.

Nüfusa kayıtlı olduğu il	Sayı	%
Eşlerin biri İst. nüfusuna kayıtlı	233	7,6
Eşlerin ikisi de İst. nüfusuna kayıtlı	864	28,2
Eşler İst. dışında nüfusa kayıtlı .	1963	64,2
Toplam	3060	100,0

Olguların, %28.2' sinde (864) eşlerin ikisi de İstanbul nüfusuna kayıtlı iken, % 64,2' sinde (1963) eşlerden ikisinin de nüfus kaydının İstanbul dışında olduğu görülmüştür.

TARTIŞMA

Rastlantısal örnekleme yöntemi ile seçilen toplam 3060 boşanma davasının %67.1'inin kadın (2053), %32.9'unun erkek (1007) tarafından açıldığı görüldü. Davaların kadınlar tarafından açılmış olması ev içinde yaşanan olumsuzluklardan kadınların daha çok etkilenmiş olduğuna işaret edebilir.

Boşanan çiftlerde ortalama erkek yaşı kadınınkinden 4 yaş daha büyüktür ($p<0.001$).

Gentlemen ve ark.(4) evlenen ve boşanan çiftlerde yaş farklılıklarını araştırmak için gerçekleştirdikleri modelde, erkeğin kadından 20 yaşa kadar büyük olduğu durumda boşanma oranını daha düşük, fakat kadının erkekten 20 yaş kadar büyük olduğu durumlarda ise boşanma sayılarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bildirilen sonuçlar boşanmalarda yaş farklılıklarının önemli olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızda boşanan çiftlerin, %66.1'inde (2020) erkeğin kadından, %15.7'sinde ise (479) kadının erkekten 1 ila 10 yaş daha büyük olduğu gözlenmiştir. Yaş farklılıkları ve boşanma sebepleri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde ise, yaş farkı 11'in üstüne çıktığında cana kast- pek fena muamele ve şiddetli geçimsizlik nedeni ile boşanma oranlarında azalma görülürken, zina ve terk ile alkol kötüye kullanımı nedeniyle boşanma oranlarında artış görülmektedir ($p<0.05$). Aralarında yaş farkı olan boşanmış çiftlerde cinsiyete göre boşanma sebepleri arasındaki dağılım istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$).

DİE 1997 yılı boşanma istatistikleri (3) değerlendirildiğinde, tüm boşanma davalarının %75,6'sında erkeğin yaşı daha büyüktür. Yaşları eşit olan davaların oranı ise %7,5 dir. Çalışmamızda ise bu oranlar sırası ile %75,8 (2322) ve %7,2 (220) olarak bulunmuştur. Yaş farkı açısından elde ettiğimiz sonuçlar Türkiye' geneli ile uyumludur ($p>0.05$).

Ülke genelindeki boşanmaların birinci nedeni şiddetli geçimsizliktir (2, 3). Çalışmamızda boşanma nedenleri içerisinde ilk sırayı şiddetli geçimsizlik ikinci sırayı ise genelde istatistiklere pek de yansımaya sahip bir neden olan , alkol kötüye kullanımının aldığı görülmektedir. Bunları 3. sırada cana kast pek fena muamele ve 4 sırayı ise terk nedeniyle boşanmalar izlemektedir.

Genel olarak şiddetli geçimsizlik nedenleri olarak adlandırılan, çoğu kez çiftlerin mahkemeye anlaşmalı olarak geldikleri durum pek de açığa kavuşmayan bir konu olarak kalmaktadır. Fakat ilgili kayıtlar detaylı olarak incelendiği zaman, şiddetli geçimsizlik adı altında yatan gerçek nedenleri şöyle özetlemek mümkündür.

- * Ekonomik nedenler, eşin işsiz kalması.
- * Evliliğe başlarken ayrı bir evde oturma sözü ve bu sözün çeşitli nedenler ile yerine getirilmemesi ve büyükler ile beraber oturmaya devam etme ve meydana gelen kuşak çatışmaları. Özellikle kadın eşin evdeki diğer büyüklere hizmet eden bir kişi gibi görülmesi.
- * Çok az bir sayı olmasına rağmen eşler arasında yaşanabilen çeşitli cinsel sorunlar.
- * Din ve mezhep farklılıkları, eşlerden birinin yabancı uyruklu oluşu. Kendi ülke geleneklerine göre yaşamaya alışmış eşin yaşantısını aynı şekilde devam ettirmek istemesi.

- * Alkole olan aşırı düşkünlük.
- * Kumar ve şans oyunlarına aşırı düşkünlük ve bu nedenle eşin mal varlığını kaybetmesi.
- * Eşin çeşitli nedenler ile evi terk etmesi.
- * Eşlerden birinin başka bir kimse ile yaşamaya başlaması.
- * Eşlerden birinin psikiyatrik bir hastalığının oluşu.
- * Eşlerin birbirine kötü ve aşağılayıcı davranışı ve dayak olayı.
- * Eşler arasında aşırı yaş farkının oluşu ve birinin diğerini hizmetçi gibi görmesi. Eşlerin birbirini anlayamaması ve birbirine yeterli zaman ayıramaması.
- * Eşlerden birinin işine aşırı düşkün olması ve evliliğin ikinci planda kalması.
- * Başka bir ülkede otuma izni almak için yapılan evlilikler ve bu nedenle ayrılma.
- * Ölen yakınlarının maaşından yararlanmak için veya alacaklıların haciz işlemlerinden kurtulmak, mal kaçırmak amacı ile yapılan anlaşmalı boşanmalar.
- * Eşlerin kişilik yapılarının birbirine uymaması. Eşlerden birinin aşırı kıskanç olması ve beraberliği zedeleyen davranışlara varması.
- * Eşlerden birinin işine aşırı düşkün olması ve evini ve eşini ihmal etmesi.

Çalışmamızda, boşanma nedenlerinin dağılımı tüm Türkiye'de belirlenen boşanma nedenlerine benzer bir dağılım göstermektedir. Anlaşmalı boşanmalarda şiddetli geçimsizlik nedeni gerçek durumu göstermektedir. Çalışmamızda % 10.2 gibi hiç de küçümsenmeyen bir oranda alkole olan aşırı düşkünlük nedeni dikkati çekmektedir. Evlilikler aşırı ise düşkün olma, evliliğin ikinci planda kalması gibi çeşitli nedenlere bağlı olarak da sonlanabilmektedir. Burke (5) evli ve boşanmış çiftlerde yaptığı araştırmada, boşanmış çiftlerde eşlerin aşırı işe düşkün olma davranışları sergilediklerini açıklamıştır. Erkeklerin aşırı miktarda sigara ve alkol kullanmasının boşanma olasılığını arttırdığı bilinmektedir. Bu etki, evli ve boşanmış çiftler üzerinde yapılan araştırmalarda daha az alkol tüketimi ve daha az problem olarak açıklanmıştır. Wolfinger ve ark.(6) yaptıkları araştırmada sigara ve alkol kullanımının boşanma üzerindeki etkilerini tam olarak açıklayamamıştır. Leonard ve ark. (7) alkol ve evlilik arasındaki ilişkiyi su şekilde özetlemişlerdir. Azalan alkol tüketimi evliliğe geçişi olumlu etkilemekte, ağır alkol tüketimi evlilik ve yaşam kalitesini olumsuz etkilemekte, artan tüketim ise boşanma ile sonuçlanmaktadır. Cases ve ark. (8) Amerika Birleşik Devletleri'nde alkol tüketimi ve boşanma oranları arasındaki ilişkiyi araştırmış, alkole olan harcamalarda %10 artışın boşanma oranlarında 1/1000' lik bir artışa neden olduğunu göstermiştir. Bu sonuçlar alkol kullanımının boşanma üzerindeki etkisini ve boşanmanın alkol üzerindeki çift yönlü etkisini göstermiştir (9). Richards ve ark.

(10) boşanmanın ruhsal durumlar üzerindeki etkisini araştırmış, boşanma ile kaygı ve depresyon düzeyleri ve alkol kullanımının arttığını göstermiştir. Yaşın, aileden ayrı kalmanın, çocukluk çağı ölke ve sinirliliğinin bu sonuçları etkilediğini bildirmiştir.

Boşanma hiç kuşkusuz, büyüklerin olduğu kadar çocukların da başına gelebilecek en sarsıcı ve çocukların gelişmesini ciddi bir şekilde etkileyen olaylardan birisidir. Boşanma sadece büyüklerin yaşamını etkilememekte, evlilik süresinde edinilen çocukları da etkilemektedir. Etkileme mekanizması çocukların yaşlarına göre değişmektedir. Beş sekiz yaş arasındaki çocuklarda anne baba ayrılığının çocuğun sağlıklı gelişmesine engel olduğu, bu yaş grubundaki çocukların evden ayrılan ebeveynin fiziksel boşluğunu kuvvetle hissettikleri belirtilmiştir. Dokuz ve on iki yaşlar arasındaki çocukların ise genelde anne ve babanın ayrılmasını daha iyi kabullendikleri, fakat yaşamlarına yansıyan sonuçları nedeni ile ebeveynlere ölke duydukları belirtilmiştir. Yine ayrılan ebeveyni özledikleri eğer çocuğun cinsiyeti ebeveynin cinsiyeti ile aynı ise bu özlemin daha da şiddetli olacağını bildirmişlerdir. Ayrıca anne veya babanın bu yastaki çocuklara daha çok icelerini döktüğü belirtilmiştir. Workman ve ark. (11) ise boşanmış ailelerin lise düzeyinde okula giden erkek çocuklarında ölke ve alkol kullanma oranlarının boşanmamış ailelere oranla yüksek olduğunu göstermişlerdir. Alkol puanlarının yüksek oluşu fazla alkol kullandıklarını, öz bilinc ve ölke puanlarının yüksek oluşu ise çevresindeki olaylara daha hassas olduklarını açıklamaktadır. Boşanan çiftlerin çocuk sayılarına göre dağılımı incelendiğinde; davaların %41,6'sının (1272) çocuksuz ailelerde olduğu görülmüştür. Bu sonuç DİE 1997 yılı boşanma istatistiklerinde bildirilen %46,2' lik oranla uyumlu olup ailede çocuk varlığının evliliğin devam etmesine neden olan bir etken olduğu söylenebilir. Boşanma ergenler ve daha küçük yaşta çocuklar için bir risk faktörüdür. Bölünmüş ailelerin çocuklarına bu yeni yaşama geçiş sürecinde ruhsal yönden gerekli destek verilmelidir (12, 13). Sanchak ve ark (14) boşanmış ve alkolik ailelerin yetişkin çocuklarında kişiler arası ilişkilerde farklılıklar gözlemiş ve bu durumda olan çocuklara kişiler arası ilişkilerin geliştirilmesi için sosyal yönden destek verilmesi gerektiğini açıklamıştır. Liu ve ark. (15) ise boşanmış çiftlerin çocuklarında ruhsal belirti tarama indeksi kullanılarak (Child Behavior Checklist –CBCL) yaptığı araştırmada, somatizasyon boyutu hariç olmak üzere daha fazla ruhsal belirti gösterdiğini saptamışlardır. Kurtz (16) boşanmış ailelerin orta öğretim çağı çocuklarında öz yeterlilik ve benlik saygısının, evliliği devam eden ailelerdeki çocuklara oranla daha düşük olduğunu ve daha düşük etkin başa çıkma yöntemlerinin bulunduğunu açıklamıştır.

Boşanma olgularında dava süresi 1 ile 3 ay arası-

da olanların yüzdesi %55,7 (1704) dir. Bu sonuç çalışma kapsamındaki boşanmaların çoğunluğunun anlaşmalı olduğunu düşündürmektedir.

Boşanan çiftlerin %40,4' ünün (1236) evlilik süreleri 1 ile 5 yıl arasındadır. DİE 1997 yılı boşanma istatistiklerinde bu oran %50,2 olup, sonuçlarımız tüm Türkiye geneli ile benzerlik arz etmektedir (3).

Çalışmamızda boşanma sonrası anneye verilen çocuk sayılarının daha yüksek olduğu görülmektedir. İlk beş yıl içinde sonlanan evliliklerde edinilen 1. çocuk yaş ortalaması 3,11±1,42 dir. Boşanmaların %40,4 lük çoğunluğunun evliliklerin ilk 5 yılı içinde olduğu göz önüne alınırsa, çocukların velayetlerinin anneye verilme oranının yaşlarının küçük olması ve anne bakımına muhtaç olmaları nedeniyle yüksek olduğu düşünülebilir.

Boşanan çiftlerin 2/3 ünde (%64,2) eşlerden ikisinin de nüfus kaydının İstanbul dışında olması, boşanmalarda göç olgusunun üzerinde daha fazla durulması gerektiğine işaret etmektedir.

Boşanma nedenleri ve boşanma sonrası ruhsal durumlar, eşlerin durumu, sosyal güvence, işsizlik ve çocukların durumu göz önüne alındığında sosyal destek mekanizmalarının daha da güçlendirilmesi toplum ruh sağlığı açısından faydalı olacaktır.

KAYNAKLAR

1. Skalkidou A. Parental family variables and likelihood of divorce. *Soz Praventivmed* 2000; 45(2): 95-101.
2. Boşanma İstatistikleri. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü 1996.
3. Boşanma İstatistikleri. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü 1997.
4. Gentlemen JF, Park E. Age difference of married divorcing couples. *Health Rep.*1994; 6(2): 225-40.
5. Burke RJ. Workaholism and divorce. *Psychol.Rep.* 2000; 86(1): 219-20.
6. Wolfinger NH. The effect of parental divorce on adult tobacco and alcohol consumption. *J.Health soc Behav.* 1998; 39(3): 254-69.
7. Leonard KE, Rothbard JC. Alcohol and marriage effects. *J Stud Alcohol Suppl* 1999; 13(4D): 139-46.
8. Cases MF, Harford TC, Williams GD, Hanna EZ. Alcohol consumption and divorce rates in United States. *J.Stud. Alcohol* 1999; 60(5): 647-52.
9. Power C, Rodgers B, Hope S. Heavy alcohol consumption and marital status: disentangling the relationship in a national study of young adults. *Addiction* 1999; 94(10): 1477-87.
10. Richards M, Hardy R, Wadsworth M. The effects of divorce and separation on mental health in a national UK Birth cohort. *Psychol Med* 1997; 27(5): 1121-8.
11. Workman M, Beer J. Aggression, alcohol dependency and self consciousness among high school students of divorced and non divorced parents *Psychol Rep* 1992; 71(1): 279-86.
12. Sandler IN, Tein JT, Mehta P,Wolchik S, Ayers T.

- Coping efficacy and psychological problems of children of divorce. *Child Dev.* 2000; 71(4): 1099-118
13. Emery RE, Laumann-Billings L. Practical and emotional consequences of parental divorce. *Adolesc Med.* 1998; 9(2): 271-82.
 14. Senchak M, Greene BW, Carrol A, Leonard K. Global, behavioural and self-ratings of interpersonal skills among adult children of alcoholic, divorced and control parents. *J Stud. Alcohol.* 1996; 57(6): 638-45.
 15. Liu X, Guo C, Okawa M, Zhai J, Li Y, Uchiyama M, Neiderhiser JM, Kurita H. Behavioral and emotional problems in Chinese children of divorced parents. *J.Am.Acad Adolesc Psychiatry.* 2000; 39(7): 896-903.
 16. Kurtz L. Psychosocial coping resources in elementary school age children of divorce. *Am J. Orthopsychiatry.* 1994; 64(4): 554-63.

Yazışma Adresi:

Dr. Halim İşsever
İ.Ü.İstanbul Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD
34390/Çapa-İSTANBUL